Betrokkenheid ABDTOPConsult bij intern onderzoek BZ: werkwijze, bevindingen en oordeel

1. Vraag aan ABDTOPConsult

Naar aanleiding van berichten in de media dat medewerkers van Oxfam Great Britain seksfeesten hebben georganiseerd op Haïti in de nasleep van de aardbeving aldaar, liet de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking de Tweede Kamer weten dat zij binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) opdracht had gegeven om de beschikbare documenten en informatie over deze zaak te verzamelen.

Doel van het onderzoek was om na te gaan welke informatie het ministerie destijds heeft ontvangen van Oxfam Novib en wat het ministerie heeft gedaan met de ontvangen informatie. Daartoe werden onder meer archieven geraadpleegd en zijn personen benaderd die destijds bij betrokken waren bij de financiering van de activiteiten van Oxfam Great Britain (brief aan de Tweede Kamer, 23 februari 2018).

De minister zegde in deze brief ook toe een externe partij te zullen betrekken bij het onderzoek. Het ministerie vroeg ABDTOPConsult om deze externe rol te vervullen. In paragraaf twee beschrijven wij onze rol en aanpak. In paragraaf drie schetsen wij onze bevindingen ten aanzien van het onderzoeksproces. Op verzoek van het ministerie geven wij in die paragraaf ook een oordeel over het eindresultaat, de tijdlijn.

2. Rol van kritische dwarskijker

Het verzoek van het ministerie werd gedaan terwijl het interne onderzoek al liep; medewerkers startten direct na de eerste berichten in de pers op eigen initiatief al een zoektocht, om zo spoedig mogelijk helderheid te hebben over de gang van zaken. Gedurende de looptijd kregen het onderzoek en de vorm waarin nu gerapporteerd wordt over de uitkomsten verder vorm, mede door de opdracht van de minister.

Met deze omstandigheden als uitgangspunt kozen wij in samenspraak met het ministerie voor een werkwijze die ondersteunend zou zijn aan de uiteindelijke kwaliteit van het interne onderzoek. Onze rol is het best te omschrijven als kritische dwarskijker, extra ogen die andere dingen zien. Tijdens het onderzoek voerden wij in de periode 19 februari – 22 maart vijf gesprekken met medewerkers van het ministerie die betrokken waren bij het interne onderzoek. Op basis van een logboek van werkzaamheden en de initiële bevindingen van het ministerie stelden wij vragen over de onderzoeksmethode, over de concept-tijdlijn en over onderliggend materiaal dat op ons verzoek werd verstrekt. Wij gaven twee keer commentaar op de concept-tijdlijn.

Onze betrokkenheid betrof louter het interne onderzoek dat leidde tot de tijdlijn die een bijlage is bij de brief aan de Tweede Kamer (dd. 23 maart 2018). Wij waren niet betrokken bij het opstellen van de brief zelf. Wij zijn bij onze werkzaamheden uitgegaan van het hetgeen het ministerie ons heeft verteld in de gesprekken, en van het materiaal dat ons is aangeleverd. Wij hebben zelf geen archiefonderzoek gedaan of mensen geïnterviewd. Om een beeld te krijgen van de wijze van archiveren bij het ministerie bekeken wij wel enkele mappen uit het fysieke archief.

3. Het is aannemelijk dat de tijdlijn een goed beeld geeft van de informatie die het ministerie destijds had en wat het ministerie daarmee deed

Zoals in paragraaf één beschreven het interne onderzoek bedoeld om na te gaan *welke informatie het ministerie destijds heeft ontvangen* van Oxfam Novib en *wat het ministerie heeft gedaan met de ontvangen informatie*. Het ministerie koos voor een rapportage in de vorm van een tijdlijn met alle momenten waarop het ministerie informatie ontving. Het ministerie beperkt zich overigens niet tot informatie die van Oxfam Novib werd ontvangen, maar rapporteert ook over informatie die is ontvangen uit andere kanalen.

Waar een regulier onderzoek start met een voorfase waarin systematisch de onderzoeksmethode wordt bepaald (welke vraag, welke bronnen, hoe gaan we zoeken, etc), begon het ministerie in dit geval direct na berichtgeving in de pers met een iteratief onderzoeksproces. Het ministerie doorzocht papieren en digitale archieven en hield interviews met betrokkenen. Meerdere mensen zochten – als kwaliteitsmaatregel - onafhankelijk van elkaar in dezelfde archieven.

Wij constateren dat de hoofdlijnen van de reconstructie vrij snel helder waren. Vervolgens kostte het tijd om te verifiëren of deze informatie ook werd gedragen door andere informatiebronnen. Onze vragen gedurende het onderzoek hadden het oogmerk om te toetsen of met de onderzoeksverrichtingen alles in het werk werd gesteld om te achterhalen welke informatie BZ kreeg, en wat het ministerie deed met de ontvangen informatie. Dit leidde ertoe dat onderdelen van de concept-tijdlijn door het team verder werden onderzocht en nader werden gepreciseerd of onderbouwd. Zo vroegen wij BZ om te onderzoeken of de tijdlijn verder kon worden aangevuld met informatie van een bredere groep personen of andere overleggremia. Ook startte het ministerie naar aanleiding van onze vragen een onderzoek om te bezien of in emailboxen van de ambtelijke en politieke top en hun directe ondersteuning aanvullende digitale correspondentie te vinden is over de kwestie. Met de resultaten daaruit kan het ministerie de tijdlijn verder verifiëren en wellicht op onderdelen nog aanvullen. Op het moment van schrijven heeft dit deel van het onderzoek niet geleid tot aanvullende informatie voor de tijdlijn. Het onderzoek is echter nog niet geheel afgerond. Eventuele nadere uitkomsten ervan zijn vanzelfsprekend niet betrokken bij onze werkzaamheden.

Bij een onderzoek als dit – het gaat over zaken die speelden in 2011 en 2012 – kan uiteraard niet met zekerheid worden gesteld dat de reconstructie van het verleden volledig is. Wel kan een uitspraak gedaan worden over de vraag of het aannemelijk is dat de onderzoeksresultaten een goed beeld geven van de gebeurtenissen. Het geheel overziend zijn wij van oordeel dat het aannemelijk is dat de opgestelde tijdlijn een goed beeld geeft van de informatie die het ministerie destijds had, en wat het ministerie daarmee deed.

Marcel van Gastel
Marianne Aalbersberg

ABDTOPConsult

23 maart 2018